

Álit

í

løgtingsmáli nr. 10/2019: Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um almannapensjónir o.a. (Lækking av mótrokning)

Landsstýrismaðurin í almannamálum, Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttur, hevur lagt málið fram 4. november 2019, og eftir 1. viðgerð 13. november 2019 er tað beint Trivnaðarnevndini.

Nevndin hevur viðgjørt málið á fundi 19. og 26. november og 3. og 5. desember 2019.

Undir viðgerðini hevur nevndin havt fund við Landsfelag Pensjónista, Kommunufelagið, Landsbankan, LÍV, Samtak, Heilsurøktarafelagið, MEGD, Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, Føroya Arbeidsgevarafelag, Astma/ Allergifelagið, Havnar Arbeidskvinnufelag, landsstýrismannin í fíggjarmálum, Jørgen Niclasen, og við landsstýrismannin í almannamálum, Elsebeth Mercedis Gunnleygsdóttur, saman við Almannaverkinum.

Undir viðgerðini hevur nevndin býtt seg í ein meiriluta og ein minniluta.

Meirilutin (Uni Rasmussen, Eyðdis Hartmann Niclasen, Jóhan Eli Poulsen og Erhard Joensen) hevur hesar viðmerkingar:

Ein av avleiðingunum av uppskotnu lógarbroytingini er, at pensjónistar fara at rinda lægri marginals-katt enn løntakarar. Meirilutin ynskir at javnseta skattingina av pensjónistum og løntakarum, so báðir bólkar rinda sama marginals-katt. Meirilutin ynskir haraftrat at lækka markið fyri, nær pensjónin vegna inntøku fellur burtur. Meirilutin skjýtur tí upp at hækka mótrokningarprosentið fyri viðbótina hjá komandi pensjónistum úr 20% upp í 25%.

Landsstýrismaðurin í almannamálum hevur víst á, at gildiskoman átti at verið broytt soleiðis, at eingin ivi er um, at løgtingslógin hevur virknað fyri útgjalding av veitingum frá og við januar 2020. Meirilutin tekur undir við hesum og setir fram soljóðandi

b r o y t i n g a r u p p s k o t

1. § 1, nr. 3 verður orðað soleiðis:

“3. § 19, stk. 2 verður orðað soleiðis:

“Stk. 2. Grundupphæddin til fólkapensjón verður lækkað við 20% av inntøkugrundarlagnum sambært § 20 hjá persóni, ið er føddur aftaná 31. desember 1952. Lækking av viðbót verður gjørd í framhaldi av lækkingini av grundupphæddini við 25%. ””

2. § 2 verður orðað soleiðis:

“Henda løgtingslóg kemur í gildi dagin eftir, at hon er kunngjørd og hevur virknað fyri útgjalding av veitingum frá og við januar 2020.”

Viðmerkingar

Til nr. 1:

Grundupphæddin verður framhaldandi lækkað við 20%, meðan viðbótin við broytingini verður lækkað við 25%.

Til nr. 2:

Veitingar fyri januar 2020 verða útgoldnar fyri jól, og tískil verður nágreinað, at løgtingslógin hevir virknað fyri hesar veitingar.

Við hesum broytingum tekur meirilutin undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið.

Minnilutin (Sirið Stenberg, Hervør Pálsdóttir og Aksel V. Johannesen) hevir hesar viðmerkingar:

Minnilutin ynskir, at øll skulu hava eina góða pensjón, sum tryggjar øllum góð livikor, tá ið farið verður av arbeiðsmarknaðinum. Vit ynskja tí at halda áfram við at betra pensjónina hjá teimum pensjónistum, ið ikki hava aðra inntøku. Seinasta samgonga framdi átøk, sum samanlagt gjørdu, at fólkapensjónistarnir fingu uml. 1500 kr. meira at liva fyri um mánaðan. Vit ynskja eisini at halda áfram at gera tað enn meira áhugavert at arbeiða eftir pensjónsaldur við at lækka mótrokning í aðrari inntøku.

Samanumtikið ynskja vit eina pensjónsskipan, sum byggir á samhaldsfesti, so breiðu herðarnar bera størri byrðarnar. Eina pensjónsskipan, sum tekur hædd fyri lívskorum hjá teimum, sum bert hava fólkapensjón og Samhaldsfasta at liva av, og sum er málrættað móti teimum, sum vit vita hava tað trupult m.a. stakir pensjónistar. Og eina pensjónsskipan, sum er haldfør soleiðis, at tað eisini verður rúm fyri góðum pensjónum í framtíðini. Tað er sera stuttskygt at geva stórar ófíggjaðar lættar í góðum tíðum.

Uppskotini, ið landsstýrið hevir lagt fyri Løgtingið, røkka ikki hesum endamáli. Tvørturímóti geva tey pensjónistum við høgari inntøku meira enn pensjónistum uttan aðra inntøku og økja harvið ójavnin millum pensjónistar. Eisini økja tey mótrokning í inntøku hjá pensjónistum við lágari inntøku.

Hesum taka vit ikki undir við.

Við at hækka viðbøturnar hevði borið til at latið pensjónshækkingina komið teimum pensjónistum tilgóðar, sum bert hava fólkapensjón og Samhaldsfasta at liva av. Somuleiðis halda vit, at pensjónshækkingin til stök eigur at vera lutfalsliga hægri enn til hjún soleiðis, sum siðvenja hevir verið. Við hesum uppskotum hækkar mann pensjónina hjá øllum pensjónistum við somu krónuupphædd, so eisini tey, sum hava stórar inntøkur við síðuna av, fáa hækkingina. Við uppskotunum ber til at forvinna hálva millión krónur árliga og framvegis fáa fólkapensjón. Somuleiðis lækkar mótrokningin niður í 20 % av allari inntøku við síðuna av, so tey, sum fáa høgu pensjónirnar, fáa munandi meira útgaldið. Harvið verður støðið tikið undan verandi pensjónsskipan og sosiali ójavnin økist markant. Hetta er vandakós.

Tað ger støðuna enn verri, at uppskotini eru ófíggjað. Vit kenna ikki veruliga kostnaðin og heldur ikki, hvussu nógv land og kommunur hvør sær fara at missa. Hyggja vit eftir kommununum, sum frammanundan eru sera ymiskt fyri, stúra vit fyri, at hesi uppskotini fara at gera støðuna í fíggjarliga

veiku kommununum enn verri. Hetta kann í síðsta enda ganga út yvir tær vælfærðartænastur, sum kommunurnar í dag veita. Sama ger seg galdandi fyri landið.

Vit skilja væl ynskið um at arbeiða aftan á pensjónsaldur. Hetta er nakað, sum nógvir pensjónistar ynskja og megna, og hesum er eisini lagt upp fyri í verandi pensjónsnýskipan. Tó tykist tað løgið, at tað nú er eitt endamál í sjálvum sær, at pensjónsuppskotini skulu eggja fólki at arbeiða meira. Endamálið við pensjónsuppskotum plaga at vera at bøta um korini hjá pensjónistum og at tryggja øllum eitt virðiligt tilverugrundarlag, tá ið tey fara av arbeiðsmarknaðinum.

Tað má eisini havast í huga, at nøkur ikki hava møguleika at arbeiða aftan á pensjónsaldur, og at onnur ikki megna tað. Hesi fólk mugu ikki verða við sviðið soð á pensjónsárum.

SØGAN ENDURTEKUR SEG

Eins og í desember 2011, tá Fólkaflokkurin, Sambandsflokkurin og Miðflokkurin júst høvdu tikið við landsins leiðslu og trýstu forskotting, søguliga stóra pensjónsskattahækking og flatskatt ígjøgnum, verða aftur nú stór og sera grundleggjandi mál skrumblað og trýst ígjøgnum Løgtingið, uttan neyðuga viðgerð og uttan lýsing av veruligu avleiðingunum.

Vit vilja staðiliga átala hesa framferð og manglandi virðing og viðgerð av einum fyri føroyingar ómetaliga týðandi máli.

FJALA UPPLÝSINGAR UM AVLEIÐINGAR AV UPPSKOTUM

Vit skulu gera Løgtingið vart við, at eingin verulig viðgerð hevur verið av hesum máli. Hetta hóast talan er um eitt mál, sum grundleggjandi broytir skatta- og pensjónsviðurskifti og ávirkar allar føroyingar. Málið hevur ikki verið til hoyring, áðrenn tað varð lagt fyri Løgtingið, og nú málið hevur verið til viðgerð í Løgtingsins Fíggjarnævnd og Trivnaðarnævnd hevur ikki verið møguligt at fáa neyðugu viðgerðina og neyðugu upplýsingarnar fram.

Eitt nú hevur Fíggjarmálaráðið upplýst, at ongar haldførisútrokningar eru gjørdar, og at talan bert er um eitt git, tá umræður fíggjarligu avleiðingarnar. Samstundis er greitt, at høvdu embætisfólk í Fíggjarmálaráðnum fingið møguleikan, hevði væl borið til at gjørt neyðugu útrokningarnar og metingarnar av uppskotunum.

Hetta ynskja landsstýrið og samgongumboðini í Fíggjarnævndini tó ikki.

LANDSSTÝRIÐ OG SAMGONGAN TØMA LANDSKASSAN

Staðfestast má, at hetta uppskotið frá landsstýrinum er bara enn eitt av fleiri ófíggjaðum lógaruppskotum.

Samanlagt kosta uppskotini, ið landsstýrið hevur lagt fyri Løgtingið nú í heyst, landi og kommunum nærum 200 mió. kr. Sum frálíður fara uppskotini at kosta munandi meira. Hetta verður gjørt uttan at leggja eitt tað einasta uppskot fram, ið skal fíggja meirútreiðslurnar ella lægru inntøkurnar.

Hetta verður enntá gjørt í bestu búskaparligu tíðum, tá nógv ferð er á búskapinum, og gongur beint ímóti øllum tilráðingum. Samstundis sum hetta er við til at seta meira ferð á búskapin, so undirgrevur hetta eisini landskassan, kommunukassarnar og langtíðar fíggjarliga haldførið hjá vælfærðarsamfelagnum.

Vit mæla landsstýrinum til ístaðin at halda áfram við ábyrgdafulla fíggjarpolitikkinum, ið undanfarna landsstýri framdi við varnum rakstrarvøkstri á 3,5% í miðal árliga, stórum avlopum á samanlagt

nærum 1,5 mia. kr., minkandi skuld (1,5 mia. kr. minking) og har sett varð av í Búskapargrunn Føroya til broytingartíðir, ið fara at koma fyrr ella seinni.

Bara hetta eina lógaruppskotið, saman við hinum báðum, ið hoyra til hetta uppskotið, kostar landi og kommunum minst 123 mió. kr. fyrsta árið, tá tað er sett í verk, og helst fleiri 100 mió. kr. um fá ár.

TRYGG, VARANDI OG HALDFØR PENSJÓNSNÝSKIPAN VARÐ SETT Í VERK

Seinastu 4 árinu eru pensjónistar raðfestir fram um aðrar bólkar við søguliga stórari hækking í pensjónini – 1.500 kr. um mánaðin eftir skatt. Hetta er hægsta pensjónshækking seinastu 25 árinu ella longur, og hetta varð gjørt samstundis, sum framd varð ein pensjónsnýskipan, sum vit hava bíðað eftir í 20-30 ár. Umsíðir eydnaðist at seta í verk pensjónsnýskipan við semju tvørtur um samgongu og andstøðu.

Tað, sum dentur varð lagdur á, var, at tað serliga vóru pensjónistar uttan aðra inntøku, ið skuldu lyftast fíggjarliga, meðan tey, ið arbeiða ella hava góða inntøku annars, í framtíðini mugu noyðast við eitt sindur minni.

Hetta er neyðugt, fyri at land og kommunur, eisini um 10, 15 og 20 ár, skulu kunna tryggja øllum eina góða og tryggja pensjón – og góða eldrarøkt, heilsurøkt v.m. uttan brúkaragjöld og hækkingi skattir.

BROYTA PENSJÓNSNÝSKIPAN – UTTAN SEMJUROYND YVIRHØVUR

Eftir 20 ára ætlanir og arbeiði – og 2 ára umfatandi pensjónssamráðingar – og haldførisrokningar – kom pensjónsnýskipanin sostatt í hús í undanfarna samgonguskeiði. Semja var tvørturum samgongu og andstøðu um eina trygga, góða og haldføra pensjónsskipan.

Pensjónsnýskipanin, sum til fulnar kemur í gildi fyri øll, ið gerast pensjónistar frá 1. januar 2020, tryggjar fylgjandi:

1. Hægri pensjón til pensjónistar við lág- og miðalinntøku
  - vegna hægri pensjónsviðbót, styrktan Samhaldsfasta og eftirlønargjald oman á lønarlíknandi veitingar.
2. Tað gerst meira lønandi at arbeiða eftir pensjónsaldur
  - vegna møguleikan at útseta pensjón, og heldur fáa hægri pensjón seinni, og vegna lagaligari mótrokning.
3. Styrkir fíggjarliga haldførið og langtíðartryggjar velferðarsamfelagið
  - eitt nú vegna hækkingi pensjónsaldur, so hvørt miðal livialdurin økist.

Hetta vil núverandi samgonga broyta. Uttan hoyringar. Uttan útrokningar av avleiðingum. Uttan roynd at gera semju.

PENSJÓNSBROYTINGAR ØKJA ÓJAVNAN MILLUM PENSJÓNISTAR

Landsstýrið hevur lagt trý lógaruppskot viðvíkjandi pensjón fyri Løgtingið. Samanlagt vilja hesi vera til fyrimuns fyri pensjónistar, ið hava inntøku afturat pensjónini. Hesi vilja tí økja ójavnann millum pensjónistar frameftir.

Tvey uppskot geva øllum pensjónistum – uttan mun til inntøku – meira fíggjarligt rársarúm. Hesi eru:

1. At hækka grundupphæddina 580 kr. um mánaðin.
2. At lata serstakan skattafrádrátt til pensjónistar á 500 kr. Um mánaðin.

Eitt uppskot verður til fyrimuns fyri pensjónistar við inntøku afturat pensjónini. Hetta er:

4. At lækka móttroking til 20 %. Móttroking byrjar tó longu við 40.000 kr. Í inntøku, í mun til 61.500 kr. Í dag. Sostatt hækkar móttrokingin fyri ávísar pensjónistar.

UNDIRGREVUR LÓGARKRAVIÐ UM EGINUPPSPARING

Hetta uppskotið ger, at fólk fara at kunna hava inntøku afturat pensjónini upp í 48.000 kr. Um mánaðin, umframt útgjaldið úr Samhaldsfasta – t.v.s. um 54.000 kr. Um mánaðin – og framhaldandi fáa fólk pensjón.

Ein sjálvsøgd avleiðing av hesum uppskotum, ið undirgrever fíggarligu savningarmegina í pensjónsnýskipanini, er at avtaka lógina um krav til inngjald til egna pensjón.

Tí hví skal tílík lóg vera, tá tú kanst hava 54.000 kr. Um mánaðin í aðrari pensjón og inntøku og framhaldandi fáa fólk pensjón?

Orsøkin til, at Fólkaflokkurin og Sambandsflokkurin samtyktu og settu í verk 15 % lógartvungið pensjónsgjald í 2012, var, at fígging skuldi finnast til flatskattalættan á 330 mió. Kr. Til tey við hægri inntøkunum.

Loysnin var at krevja 15 % pensjónsgjald við lóg – og at forskatta hetta 40 % frá fyrstu krónu – og at brúka pengarnar beinanvegin við at geva hægstu inntøkunum minni skatt. 5.000-7.000 kr. Minni í skatti um mánaðin.

Sagt varð tá, at hetta við egnum pensjónsgjaldi eisini snúði seg um haldførið í pensjónsskipanini og um at tryggja, at landið frameftir kundi tryggja øllum góða pensjón. Hesin partur verður nú stórt sæð lagdur í oyði.

Hví so hava lógarkravið um eginuppsparing og ikki heldur lata hetta upp til partarnar á arbeiðsmarknaðinum?

PENSJÓNSALDUR MERKIR LØNARHÆKKING FYRI TEY, IÐ ARBEIÐA

Vit vita, at fleiri enn 50 % - t.v.s. meira enn annarhvør velur at arbeiða meira ella minni fulla tíð eftir pensjónsaldur. Hetta er gott og gleðiligt.

Tá tú gerst 67 ár fært tú helst størstu lønarhækking í lívinum:

- Umframt 5 % í skattalækking – lægri arbeiðsmarknaðargjöld.
- Útgjald á kr. 5.590 kr. Um mánaðin úr Samhaldsfasta.
- Útgjald á kr. 3.985 kr. Um mánaðin sum skattafrí grundupphædd.

T.v.s. eftir skatt einar 8.000 kr. Meira útgjaldið um mánaðin – umframt 5 % lægri skatt.

Harumframt fært tú pensjónsviðbót – og henda verður so móttroknað í mun til inntøku.

Eisini geur pensjónsnýskipanin pensjónistum frá 1. januar 2020 móguleikan fyri at velja útsetta pensjón – og í staðin at fáa meira útgoldið í fólkapensjón, tá farið verður á pensjón.

Verandi pensjónsskipan eggjar tí í sera stóran mun til at arbeiða.

MÓTROKNING SKAL TILLAGAST

Sum nevnt, so er mótrokning í pensjón um onnur inntøka er, broytt við pensjónsnýskipanini, sum er galdandi fyri øll, ið gerast pensjónistar frá 1. januar 2020.

Minnilutin heldur, at tað, sum nú eigur at verða gjørt, er at tillaga mótrokningina í pensjónsviðbótini hjá verandi pensjónistum, tí henda hevur verið ov høg fyri verandi pensjónistar, ið hava inntøku úr 61.500 kr. Upp til einar 120.000 kr. Árliga. Hetta er full semja um.

Einfaldasti og rættasti máti hevði verið at samtykt sama leist fyri mótrokning av verandi pensjónistum, sum fyri pensjónistar eftir 1. januar 2020. Ein annar móguleiki hevði verið at innført stigvaksandi mótrokning alt eftir, hvørja inntøku pensjónisturin hevur.

SKULU HÆKKA PENSJÓN HJÁ TEIMUM, IÐ HAVA TØRV Á HESUM

Heldur enn at fremja pensjónsbroytingar, ið geva teimum, ið hava mest, meira, heldur minnilutin, at vit eiga at hækka pensjónina hjá teimum, ið hava tørv á hesum.

Tað verður gjørt við, at pensjónsviðbótin verður hækkað, heldur enn grundupphæddin, tí pensjónsviðbótin verður latin pensjónistum, ið ikki hava aðra inntøku.

TÝÐANDI AT ØLL RINDA TIL VÆLFERÐARSAMFELAGIÐ

Tað hevur stóran týdning fyri samanhaldið í vælfærdarsamfelagnum, og samanhaldið millum ættarlið, at vit øll eru við til at rinda skatt, og at hetta verður gjørt eftir førimumi.

Fólkaflokkurin, Sambandsflokkurin og Miðflokkurin hava áður sett í verk forskatting av pensjón. Nú verður sett í verk serskattaskipan og serligur skattafrádráttur. Hetta ger, at pensjónistar fara at rinda sera lítið í skatti eftir 67 ára aldur. Samstundis fer talið av pensjónistum úr 8.000 upp í 12.000 komandi árin, og tørvurin á játtan til pensjón, eldrarøkt og heilsuverk økist samstundis.

Tað fer at leggja stórt trýst á tey, ið eru á arbeiðsmarknaðinum, at rinda hesar meirútreiðslur, samstundis sum skattainntøkurnar, ið annars høvdu verið har, uttan forskatting og serskattaskipan, ikki vera til staðar at fíggja vælfærdartænasturnar. Úrslitið kann tí lættliga gerast, at nýggir skattir og gjöld mugu setast í verk í framtíðini, og hetta fer aftur at ganga út yvir somu borgarar, og helst serliga borgarar við lægri inntøkum.

SAMANUMTIKIÐ

Nevndarviðgerðin hevur greitt víst, at vit ikki hava nøktandi neyðugu upplýsingarnar, sum skulu vera grundarlag undir eini upplýstari støðutakan. Tí kunnu vit ikki taka undir við uppskotunum. Hetta kemur afturat tí, at vit meta uppskotini vanda sosialt skeivt og at tey eru ófíggjað. Av somu orsök seta vit ikki fram ógjøgnumskygd broytingaruppskot gjørd í skundi.

Minnilutin mælir tí frá at samtykkja hesi uppskot frá landsstýrinum, og í staðin at arbeitt verður við at:

- hækka pensjónsviðbótina, og
- minka móttroking hjá verandi pensjónistum, sum hava inntøku millum 61.500 og 120.000 kr. Árliga soleiðis, at móttrokingin samsvarar við móttroking hjá pensjónistum í pensjónsnýskipanini frá 2020.

Høvuðsorsakirnar til, at mælt verður frá at samtykkja uppskotini frá landsstýrinum eru, at:

- uppskotini skapa størri ójavna millum pensjónistar, tí tey, ið hava nógv fáa meira, meðan tey, ið onga inntøku hava, fáa minni.
- uppskotini eru ófíggað, og fara at kosta landi og kommunum fleiri 100 mió. kr. sum frálíður.
- uppskotini gera haldførið munandi verri.
- uppskotini ikki eru upplýst og ikki liðugt viðgjørd. Hava ikki verið til hoyringar, áðrenn tey vórðu lögð fyri Løgtingið, og nú tey eru lögð fyri Løgtingið, ber ikki til at fáa neyðugar upplýsingar um fíggarligu avleiðingarnar fyri land og kommunur fram.
- uppskotini økja móttroking í pensjón fyri fleiri pensjónistar, ið hava lága inntøku afturat pensjónini, tí farið verður undir at móttrokna í pensjón longu frá 40.000 kr. Í árligari inntøku, í mun til 61.500 kr. Í dag.

Við hesum viðmerkingum tekur minnilutin ikki undir við málinum og mælir Løgtinginum frá at samtykkja uppskotið.

Trivnaðarnevndin, 6. desember 2019

Uni Rasmussen
formaður

Sirið Stenberg
næstformaður

Aksel V. Johannesen

Hervør Pálsdóttir

Eyðdis Hartmann Niclasen

Jóhan Eli Poulsen

Erhard Joensen